

Znaczenie tatuażu w identyfikacji N.N. zwłok

Wstęp

„W wielu przypadkach śmierci osób, z którymi Policja ma do czynienia powstaje bardzo często pytanie: samobójstwo czy zabójstwo?”¹. Jednym z podstawowych zadań organów śledczych w przypadku znalezienia nieznanego zwłok jest ustalenie ich tożsamości².

Czynność ta jest bardzo istotna, gdyż „Identyfikacja nieznanego zwłok ma podstawowe znaczenie w pracy operacyjno-dochodzeniowej przy ustalaniu przyczyn i okoliczności śmierci znalezionej osoby oraz wykrywaniu ewentualnych sprawców zabójstwa”³.

Należy jednak liczyć się z określonymi trudnościami, na które wskazują S. Pikulski i M. Kaliszczak: „Rozpoznanie tożsamości nieznanego zwłok jest trudne ze względu na okoliczności, w jakich zostały znalezione, lub z powodu braku rodziny i bliskich zmarłej osoby”⁴.

Przed trudnościami rozpoznania zwłok przestrzega także B. Popielski: „z chwilą śmierci mogą też wystąpić trudności w rozpoznaniu zwłok na skutek zmiany wyglądu twarzy spowodowanej bladością, utratą napięcia tkanek, brakiem ciśnienia, zwiótnieniem mięśni twarzy. Powoduje to tzw. maskowatość twarzy”⁵ i dodaje „tożsamość stwierdza się różnorodnymi metodami. Niektóre z nich można zastosować w stosunku do osób żywych lub tylko zwłok, przy czym dają one różne możliwości identyfikacyjne, zależnie od stanu zachowania ciała”⁶. Zdaniem S. Pikulskiego i M. Kaliszczaka „Chcąc uniknąć omyłki w rozpoznaniu zwłok nawet przez najbliższych, nie można się opierać na wypowiedziach chwiejnych lub niepewnych. Wypowiedzi osób biorących udział w rozpoznawaniu zwłok muszą być uzasadnione. Problem jest jeszcze bardziej skomplikowany, jeżeli śmierć danej osoby nastąpi w obcej miejscowości lub gdy zwłoki są dotknięte daleko posuniętym procesem rozkładowym, albo są rozkawałkowane w celu uniemożliwienia ich rozpoznania, zmienione wskutek obrażeń pośmiertnych, czy zwęglone w wyniku działania wysokich temperatur. Trudności w ustaleniu tożsamości rosną, gdy doszło do dekapitacji i nie ma głowy”⁷.

Wynika stąd wniosek, że „duże znaczenie dla zidentyfikowania zwłok (to samo dotyczy osób żywych) mają oględziny ciała, które w szeregu przypadków stanowią jedyny środek ułatwiający identyfikację poprzez ujawnienie sztucznych znamion barwnikowych – tatuaży”⁸. „Najczęściej jednak są wynikiem celowego znakowania pokrywającego powierzchnię skóry różnego rodzaju rysunkami, znakami lub napisami”⁹. „Można je spotkać w każdym miejscu, nie wyłączając

takich jak skóra prącia czy też okolica brodawek sutkowych”¹⁰.

Identyfikacja zwłok na podstawie tatuaży

Tatuaże można zaliczyć do charakterystycznych znaków szczególnych, ponieważ wyrażają pewną treść, która nadaje im określone znaczenie, co w dużym stopniu może ułatwić identyfikację zwłok. W przypadku zwłok dotkniętych procesem gnilnym można je uwidocznić za pomocą fotografii w promieniach podczerwieni¹¹.

Ważność tego zagadnienia obrazują poniższe dochodzenia:

Śledztwo 4 Ds-167/94 prowadzone przez Prokuraturę Rejonową w G. w sprawie zaginięcia Zbigniewa S. w dniu 30.11.1993 r. Podejmowane czynności nie doprowadziły do ustalenia miejsca pobytu zaginionego. W dniu 2.02.1994 r. ze zbiornika wodnego w miejscowości R. wyłowiono zwłoki ludzkie. Twarz w wyniku procesów gnilnych była zniekształcona, nie można było dokonać jej rozpoznania (ryc. 1).

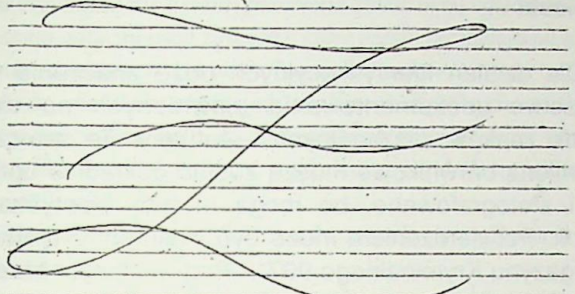


Ryc. 1. Stan zwłok po ich wyciągnięciu z wody
Fig. 1. State of corpse upon its lifting out of water
źródło (ryc. 1, 2, 5, 6): Akta śledztwa Prokuratury Rejonowej w G.

Jednak w dniu 3.02.1994 r. siostra zaginionego zidentyfikowała zwłoki, twierdząc, że jest to jej brat – Zbigniew S. Rozpoznała je wyłącznie po tatuażach¹² (ryc. 2).

Śledztwo Ds-498/07 prowadzone przez Prokuraturę Rejonową w B. w sprawie znalezienia N.N. zwęglonych zwłok. Działanie na ciało wysokiej temperatury spowodowanej pożarem uniemożliwiło rozpoznanie zwłok po wyglądzie zewnętrznym (ryc. 3).

odpowiedzi co następuje: *Wspomniany Apat stał po tatuażu na obu rękach i postronie lewej, wybitnym na ciele, odwrócić karkiem od na kory, piersi nad rękami, posiada tatuaż na jego ciele i postronie karkiem i odwrócić karkiem od strony szczytowej i postronie głowy karkiem, który się odwrócić na skłonięciu i w punkcie przecięcia przelazła na ciele.*



Wskazano przez świadka osobę, na pytanie odpowiedział, że nazywa się *Jerzy Z.*
3. Juliana i Emilia w. 28.06.1955.
 Odniesienie poprzednich i następnych w tekście *nie było*

Na tym protokół zakończono dnia *26.02.03* o godz. *20.00*, który po *osobnym udzieleniu* jako zgodny z mianem *anotacji* podpisują,

Czynności dokonane	Podpis osoby przywołanej do przesłuchania	Podpis (wzrost)
<i>asp.</i>	<i>asp.</i>	<i>asp.</i>
Przebieg	Odczyt przy przesłuchaniu	Podpis osoby przesłuchanej
<i>asp.</i>		

7) Kłopotliwa sprawa.

Ryc. 2. Protokół okazania zwłok mężczyzny z dn. 3.02.1994 r. (druga strona)

Fig. 2. Charred corpse of male found on fire site



Ryc. 3. Zwęglone zwłoki mężczyzny znalezione w spalonym pomieszczeniu

Fig. 3. Protocol of corpse identification by deceased sister
 źródło (ryc. 3-4): Akta Śledztwa Prokuratury Rejonowej w B.

W wyniku oględzin zewnętrznych ujawniono na prawym udzie tatuaż przedstawiający Myszke Miki (ryc. 4). Tatuaż ten zachował się, ponieważ denata znaleziono na częściowo spalonej wersalce w pozycji na prawym boku, a ogień nie sięgnął do tej części ciała¹³. Wstępne ustalenia dotyczące identyfikacji zwłok

w oparciu o ww. tatuaż sugerowały, że denatem może być Jerzy Z., bezdomny, w przeszłości karany za przestępstwa kryminalne. Nie utrzymywał on kontaktów z rodziną i często nocował w różnych miejscach, więc krewni nie mogli zidentyfikować zwłok. W rejestrach policyjnych brakowało takich szczegółów jak: wielkość tatuażu, jego kolorystyka, usytuowanie na udzie (bliżej pachwiny czy kolana). Zbyt ogólny opis budził wątpliwości i uniemożliwiał jednoznaczne stwierdzenie, że są to zwłoki Jerzego Z. Dodatkowe możliwości potwierdzenia wstępnych ustaleń dotyczących identyfikacji dały akta osobowe, część „A” znajdujące się w zakładzie karnym. W aktach tych był zamieszczony szczegółowy opis tatuażu, tzn. jego usytuowanie, wielkość, kolor, znajdowało się również zdjęcie fotograficzne tatuażu. Nie było więc już wątpliwości, że są to zwłoki Jerzego Z.

Śledztwo 4 Ds-541/94 prowadzone przez Prokuraturę Rejonową w G. w sprawie znalezienia u ujścia rzeki Kłodnicy do zbiornika wodnego w miejscowości R. N.N. zwłok mężczyzny. Zwłoki były w stanie zaawansowanego procesu gnilnego, mocno zanieczyszczone mulem rzeczonym, nie nadawały się do rozpoznania po wyglądzie zewnętrznym (szczególnie twarz) – „Na twarzy brak jest skóry, oczu, nosa. Brak jest włosów na głowie. Skóra odstaje od czaszki”¹⁴ (ryc. 5).

Oględziny zewnętrzne zwłok ujawniły tatuaż. Opis tego znaku szczególnego zawarto w treści protokołu oględzin miejsca znalezienia zwłok N.N. mężczyzny:



Ryc. 4. Zachowany tatuaż na udzie zwęglonych zwłok mężczyzny
 Fig. 4. Retained tattoo on thigh of charred corpse of male

„Na lewym przedramieniu od środkowej części widoczny jest tatuaż rozebranej kobiety stojącej pod palmą”¹⁵.

W komunikacie prasowym lokalnej gazety w rubryce „Ktokolwiek wie...” umieszczono informację zatytułowaną „Denat bez nazwiska”. Oprócz innych cech związanych z identyfikacją ww. zwłok, takich jak przypuszczalny wiek, budowa ciała, wzrost, opis resztek odzieży na

zwłokach, ubytki w uzębieniu, uwzględniono również tatuaż: „Ponadto na lewym przedramieniu od strony wewnętrznej znajduje się tatuaż – kontur długości 10 cm, przedstawiający nagą kobietę pod drzewem palmowym”¹⁶.



Ryc. 5. Stan zwłok po ich wyciągnięciu z wody
Fig. 5. State of corpse upon its lifting out of water

Należy również zwrócić uwagę, wykorzystując tatuaż do identyfikacji nieznanymi zwłok lub osób żywych, na to, że niektórych tatuaży poza Polską nie spotyka



Ryc. 6. Tatuaż przedstawiający kobietę na lewym przedramieniu denata
Fig. 6. Tatoo depicting a woman on left forearm

się. „Morituri Salutant Polsko” – to sentencja świadcząca o tym, iż jej posiadacz odbywał karę pozbawienia wolności w latach osiemdziesiątych i solidaryzował się z ówczesnymi więźniami politycznymi¹⁷.

Wnioski

Dla działań identyfikacyjnych duże znaczenie ma właściwe udokumentowanie ujawnionych na ciele zwłok znaków szczególnych – tatuaży. Te sztuczne znamiona barwnikowe muszą zostać dokładnie opisane i sfotografowane, bo mogą ułatwić identyfikację zwłok. Potwierdzeniem może być fragment z artykułu „Magazynu Kryminalnego 997”. „Przy wiślanym brzegu w wodzie ujawniono zwłoki dwóch osób. Obydwu ciałom brakowało głów. Zostały odcięte równo czymś tak ostrym, jak np. kosa. Na przedramionach i torsach ofiar znajdowało się sporo tatuaży, wykonanych przez amatorów prawdopodobnie w szkole podstawowej lub średniej. Napisy w języku polskim przesądzały kwestię narodowości ofiar. Bezskuteczne okazały się długotrwałe poszukiwania głów obydwu ofiar, co nasuwało trudne do przewidzenia kłopoty związane z identyfikacją. Mając powyższe na względzie, funkcjonariusze WORKSP przekazali mass mediom komunikat, a następnego dnia rano zadzwoniła kobieta z pytaniem, czy moglibyście umożliwić mi obejrzenie zwłok? Poproszona tę panią, by opisała charakterystyczne, nadające się do identyfikacji cechy fizyczne syna. Pani skupiła się na tatuażu. Odwzorowała go wiernie, co do litery i najdrobniejszego szczegółu”¹⁸.

Przyjmując zgłoszenie o zaginięciu osoby, należy zapytać zgłaszającego także o wszelkie znaki szczególne, w tym o tatuaż z uwzględnieniem jego treści, wielkości, umiejscowienia, koloru. Informacje te mogą być bardzo przydatne w identyfikacji zwłok, gdy rozpoznanie po wyglądzie zewnętrznym jest niemożliwe.

Identyfikację N.N. zwłok ułatwiałoby bieżące ujawnianie i uzupełnianie zbiorów tatuaży, szczególnie o te rysunki, które spotykane są tylko w wąskich kręgach świata przestępczego lub tylko w pewnych rejonach kraju.

Pamiętać należy również o tym, że w przypadkach wątpliwych, dotyczących identyfikacji personalnej na podstawie ujawnionego na zwłokach tatuażu (tylko w oparciu o rejestry policyjne), istnieje możliwość konfrontacji wstępnych ustaleń z materiałami znajdującymi się w aktach osobowych skazanego w części A, strona 2 – Charakterystyczne tatuaże. Akta te zawsze znajdują się w zakładzie karnym, z którego skazany ostatnio wyszedł na wolność.

Leszek Bednarski

Streszczenie

Autor artykułu zwraca uwagę na jedną z istotnych czynności, jaką jest identyfikacja nieznanych zwłok. Uważa, że czynność ta jest kluczowa dla przyszłych działań wyjaśniających przyczynę i okoliczności śmierci osoby. Wskazuje zarazem, jak duże znaczenie dla zidentyfikowania zwłok mają oględziny ciała (to samo dotyczy osób żywych), które często pozwalają na ujawnienie sztucznych znamion barwnikowych – tatuaży zaliczanych do charakterystycznych znaków szczególnych, ponieważ wyrażają pewną treść, co w znacznym stopniu może ułatwić identyfikację zwłok nawet w wypadku zwłok dotkniętych procesem gnilnym.

Słowa kluczowe: N.N. zwłoki, tatuaż, identyfikacja kryminalistyczna.

Summary

The Author of the article concentrates on the significant procedure of identification of unknown corpses. He is of an opinion that this type of identification is of decisive meaning for forthcoming proceedings aiming at revealing the reason and circumstances of victim's death. At the same time, he points out the importance of corpse inspection, which enables spotting of artificial colour changes, i.e. tattoos, which are considered characteristic signs as they have certain contents that enable identification even of corpses affected by putrefaction.

Keywords: unknown corpse, tattoo, forensic identification.

PRZYPISY

- 1 R. Wyszowski: Niezwykły przypadek samobójstwa, „Służba MO” 1960, nr 4 (19), s. 686.
- 2 A. Buczek: Uzębienie ludzkie jako środek identyfikacyjny, „Służba MO” 1979, nr 6 (135), s. 778.
- 3 A. Mikosz, Z. Hajdrowski: Kryminalistyczno-prawne aspekty identyfikacji nieznanych zwłok, „Służba MO” 1986, nr 3–4 (166–167), s. 245.
- 4 S. Pikulski, M. Kaliszczak: Nowa metoda kryminalistycznej identyfikacji zwłok ludzkich, Szczytno 1998, s. 9.
- 5 B. Popielski: Medycyna i prawo, PZWL Warszawa 1968, s. 132–148.
- 6 B. Popielski, J. Kobiela: Medycyna sądowa, PZWL Warszawa 1972, s. 17.
- 7 S. Pikulski, M. Kaliszczak, op.cit., s. 9.
- 8 E. Chróścielewski, S. Raszeja: Sekcja zwłok, PZWL Warszawa 1990, s. 90.
- 9 S. Pikulski, M. Kaliszczak, op.cit., s. 26.
- 10 E. Chróścielewski, S. Raszeja, op.cit., s. 90.
- 11 S. Pikulski, M. Kaliszczak, op.cit., s. 26–27.
- 12 Akta śledztwa, 4 Ds-164/94 Prokuratury Rejonowej w G.
- 13 Akta śledztwa, Ds-498/07 Prokuratury Rejonowej w B.
- 14 Protokół oględzin miejsca znalezienia N.N. zwłok, Akta śledztwa, 4 Ds-541/94 Prokuratury Rejonowej w G.
- 15 Ibidem.

16 „Nowiny Gliwickie”, Ktokolwiek widział..., Denat bez nazwiska, nr 23, 9.06.1994.

17 P. Kaczak: Spowiedź na skórze, „Magazyn Kryminalny 997”, 10.03.1996, nr 5 (2020), s. 11.

18 E. Nowak: Wyrok i egzekucja, „Magazyn Kryminalny 997”, 17.04.1994, nr 8 (1975), s. 10.

BIBLIOGRAFIA

1. B. Popielski: Medycyna i prawo, PZWL Warszawa 1968.
2. E. Chróścielewski, S. Raszeja: Sekcja zwłok, PZWL Warszawa 1990.
3. B. Popielski, J. Kobiela: Medycyna sądowa, PZWL Warszawa 1972.
4. S. Pikulski, M. Kaliszczak: Nowa metoda kryminalistycznej identyfikacji zwłok ludzkich, WSPol, Szczytno 1998.
5. Akta śledztwa, 4 Ds-164/94 Prokuratura Rejonowa w G.
6. Akta śledztwa, Ds-498/07 Prokuratura Rejonowa w B.

W następnym numerze

Amfetamina – najbardziej dochodowa gałąź polskiego narkobiznesu
Piotr Worona

Wizualizacja śladów linii papilarnych sekwencją metod:
1,2-IND – ninhydryna – ZnCl₂
i 1,2-IND+ZnCl₂ – ninhydryna – ZnCl₂
Ewa Rogoża, Katarzyna Drzewiecka

„Temida nad mikroskopem”
Józef Wójcikiewicz
rec. Józef Gurgul

V Ogólnopolskie Seminarium Kryminalistyki nt. „Diagnostyki maskowanego zabójstwa”
komentarz – Józef Gurgul